

СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ДІЄСЛІВ ЕМІСІЇ СВІТЛА

У статті схарактеризовано механізми та стратегії семантичної деривації лексики емісії світла (емітивів) — семантичного класу слів, які позначають ситуацію періодичної зміни стану світлового об'єкта в часі та просторі. Визначено моделі семантичної деривації дієслівних емітивів у слов'янських (українська, польська), германських (англійська, німецька) та романських (французька) мовах. Встановлено особливості динаміки розвитку семантичної парадигми названого класу слів у зіставному аспекті.

Ключові слова: дієслова емісії світла, емітиви, модель, семантична деривація, стратегія семантичного зсуву, концепт ситуації.

На сучасному етапі ефективність розв'язання будь-якої проблеми у мовознавстві значною мірою залежить від того, наскільки всебічно дослідник аналізує мовне явище, зважаючи інколи не стільки на власне лінгвістичну характеристику об'єкта дослідження, скільки на його гносеологічну властивість бути елементом мовної когніції, що відображає особливості природи людського знання, закономірності пізнавальної діяльності людини, специфіку її мисленневих стратегій тощо. Представляючи когнітивний (у широкому сенсі) вимір об'єкта дослідження, такого типу характеристики засвідчують його динамічний потенціал, який у царині лексичної семантики набуває іпостасі теоретичного конструкта під назвою «семантична деривація».

Обґрунтування семантичної деривації лексики передбачає залучення до аналізу тих сегментів словникового складу мови, які демонструють недискретний, континуальний характер номінації, яскраво виражену асиметрію мовного знака, тематично широку багатозначність. Лінгвістичним феноменом, який, без сумніву, втілює в собі зазначені характеристики, є лексика емісії світла — емітиви (*terms of light emission*) — семантичний клас слів, що позначають ситуацію періодичної зміни стану світлового об'єкта в часі та просторі, пор.: укр. *мерехтїти* «світити тремтливо, нерівно (про світло); блимати, мигтїти»: «Дївчина шулилась, хукала на посинїлі пальці й дивилась, як *мерехтіло* мигтючими зїницями вогнів вечїрнє місто» (СУМ¹, IV, 676); англ. *shimmer* «to shine with a tremulous or flickering light»: «Beneath their balcony the sea *shimmered* blue» (OED; BNC); фр. *scintiller* «briller en jetant des éclats lumineux irréguliers, par intervalles rapides, donnant une impression de tremblement»: «Sur la rive, dans l'herbe épaisse et noire, des lucioles, des vers luisants, *scintillant* d'une lueur bleue comme celle des étoiles» (CNRTL) тощо.

Актуальність обраної теми зумовлена загальним антропоцентричним спрямуванням сучасних семантичних теорій, тенденцією до поглибленого вивчення динаміки лексико-семантичних систем споріднених та неспорід-

¹ Список скорочень див. у кінці статті.

- DWDS — Das Wortauskunftssystem zur deutschen Sprache in Geschichte und Gegenwart.— <https://www.dwds.de>.
- DUDEN — Das große Wörterbuch der deutschen Sprache.— Graz, 1993–2011.— Vers. 5.1.3.0.
- GLLF — Grand Larousse de la langue française.— Paris, 1989.— 6528 p.
- KJP — Korpus języka polskiego.— <http://korpus.pwn.pl>.
- OED — Oxford English Dictionary.— Oxford, 2009.— 21730 p.
- RHWUD — Random House Webster's Unabridged Dictionary.— Seattle, Multimedia 2000.
- SJP — Słownik języka polskiego : W 11 t.—Warszawa, 1997.— 14448 s.
- USP — Uniwersalny słownik języka polskiego.— Warszawa, 2004.— Wers. 1.0.

O. V. DEMENCHUK

THE SEMANTIC DERIVATION OF VERBS DENOTING LIGHT EMISSION

The article focuses on the mechanisms and strategies of semantic derivation of light emission vocabulary — a semantic class of words that denote the situation of light emission objects' periodic changes, occurring in time and space. The study shows the characteristics of semantic development of verbs of light emission and reveals the semantic derivation models of the given class of words in the Slavic (Ukrainian, Polish), Germanic (English, German) and Romance (French) languages.

Key words: verbs of light emission, model, semantic derivation, semantic shift strategy, concept of situation.